

University of Groningen

De Nederlandse eurocommissaris (1958-2010)

Voerman, G.; van den Braak, B.; Harteveld, N.

Published in:
De Nederlandse eurocommissarissen

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Voerman, G., van den Braak, B., & Harteveld, N. (2010). De Nederlandse eurocommissaris (1958-2010). In G. Voerman, B. V. D. Braak, & C. V. Baalen (editors), *De Nederlandse eurocommissarissen* (blz. 325-338). Boom.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De Nederlandse eurocommissaris (1958-2010)

Bert van den Braak, Nienke Harteveld en Gerrit Voerman

In het voorgaande zijn de tien Nederlanders de revue gepasseerd die vanaf 1952 deel hebben uitgemaakt van de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) en sinds 1958 van de Commissie van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en van de Europese Atoomenergie Gemeenschap (Euratom). Hoewel hun politieke kleur varieert, lijken zij op het eerste gezicht veel op elkaar: door de bank genomen gaat het om mannen van middelbare leeftijd met een lange loopbaan in de Haagse politiek. Klopt deze eerste indruk? En hoe verhouden de kenmerken van de Nederlandse eurocommissarissen zich tot het profiel van hun collega's uit de andere lidstaten?

In deze slotbeschouwing wordt een beeld gegeven van 'het' Nederlandse lid van de Europese Commissie.¹ De Hoge Autoriteit van de EGKS blijft hierbij buiten beschouwing, evenals de Euratomcommissie. Van beide organen waren er voor een uitvoerige analyse onvoldoende gegevens voorhanden over de niet-Nederlandse leden. Wel kan worden opgemerkt dat Dirk Spierenburg en Hans Linthorst Homan, die beiden deel uitmaakten van de Hoge Autoriteit, met hun overwegend ambtelijke en diplomatieke achtergrond nogal afweken van de overige Nederlandse leden van de Europese Commissie: landelijke politici zijn zij nooit geweest.

Aantal zetels en leden

Toen de EEG in 1958 met zes lidstaten van start ging, telde de Commissie negen leden (zie tabel 1). De grote landen Duitsland, Frankrijk en Italië hadden elk twee eurocommissarissen – al werden die zo nog niet genoemd –,

de kleinere landen Nederland, België en Luxemburg elk één. Als gevolg van het Fusieverdrag van 1965, waarbij werd besloten de Hoge Autoriteit van de EGKS en de Commissies van de EEG en Euratom samen te voegen, nam het aantal leden van de Commissie in 1967 tijdelijk toe tot veertien, onder wie de Nederlanders Sicco Mansholt, die in de EEG-Commissie zat, en Maan Sassen, afkomstig uit de Euratomcommissie. Toen de Commissie-Malfatti in 1970 aantrad, nam dit orgaan weer zijn normale proporties aan.

Met de toetreding van het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken in 1973 groeide het aantal Commissieleden tot dertien. Net als de andere grote lidstaten kreeg Groot-Brittannië twee zetels in Brussel. In de jaren tachtig kwam het aantal eurocommissarissen eerst op veertien (nadat Griekenland in 1981 lid werd) en daarna op zeventien (als gevolg van het lidmaatschap in 1986 van Portugal en Spanje, dat twee zetels toebedeeld kreeg). Met de toetreding van Oostenrijk, Finland en Zweden in 1995 waren er twintig eurocommissarissen. De uitbreiding van de Europese Unie op 1 mei 2004 met tien landen leidde ertoe dat er in de Commissie-Prodii evenzoveel Commissieleden bijkwamen: voor Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië. In 2003 was in Nice afgesproken dat de grote lidstaten hun extra eurocommissaris zouden inleveren. Deze herschikking betekende dat de eerste Commissie-Barroso (2004-2010) aanvankelijk 25 leden telde. In 2007 kwamen er twee leden bij toen Bulgarije en Roemenië lid van de Unie werden. De Europese Commissie telt sindsdien 27 leden: drie keer zoveel als bij het begin in 1958.

Continuïteit

Vanaf de eerste Commissie-Hallstein in 1958 tot en met de tweede door de Portugees José Manuel Barroso gevormde Commissie in de herfst van 2009 zijn er in totaal veertien Commissies actief geweest (zie tabel 1). In totaal bestonden deze Commissies uit 253 zetels, die door 155 personen zijn ingenomen, van wie er acht uit Nederland afkomstig waren (zie tabel 2).² Hieruit blijkt dat er sprake is geweest van een behoorlijke personele continuïteit in het Europese dagelijks bestuur. Gemiddeld zette veertig procent van de Commissieleden het lidmaatschap één of meer periodes voort.

In de Commissie-Barroso II begon Viviane Reding aan haar derde termijn. Uitschieter was de Duitser Willy Haferkamp, die in de periode 1967-1985 van vijf Commissies lid was. Wanneer de Hoge Autoriteit wordt meegerekend, dan spant de Belg Albert Coppé de kroon: hij trad in 1952 tot dit

Tabel 1. Overzicht Europese Commissies, 1958-2010

Commissie	Land van herkomst voorzitter	Periode	Aantal leden
Hallstein I	Duitsland	1958-1962	9
Hallstein II	Duitsland	1962-1967	9
Rey	België	1967-1970	14
Malfatti/Mansholt	Italië/Nederland	1970-1973	9
Ortoli	Frankrijk	1973-1977	13
Jenkins	Verenigd Koninkrijk	1977-1981	13
Thorn	Luxemburg	1981-1985	14
Delors I	Frankrijk	1985-1989	14 + 3
Delors II	Frankrijk	1989-1993	17
Delors III	Frankrijk	1993-1995	17
Santer	Luxemburg	1995-1999	20
Prodi	Italië	1999-2004	20 + 10*
Barroso I	Portugal	2004-2010	25 + 2
Barroso II	Portugal	2010-	27

* Van mei tot november 2004 telde de Europese Commissie tien 'toegevoegde leden' uit de nieuwe lidstaten.

N.B.: periodisering Commissies gebaseerd op de website van de Europese Commissie (ec.europa.eu/commission_barroso/president/history)

orgaan toe toen de EGKS van start ging en verliet pas na twintig jaar, in 1973, de Commissie-Malfatti. De politicoloog Andrew MacMullan wijst erop dat het dienen van meerdere termijnen de effectiviteit van het Commissielid ten goede komt, gezien de tijd die het kost om deze functie onder de knie te krijgen. Daarnaast kan het ook zijn onafhankelijkheid van de nationale regering ten goede komen.³

Van de acht Nederlandse leden werden er vier herbenoemd, een betrekkelijk hoge score. In het onderzoek van MacMullan over de periode 1952-1995 (waarbij overigens ook de Hoge Autoriteit en de Euratomcommissie zijn inbegrepen en vanzelfsprekend niet de herbenoeming van Neelie Kroes in 2009) kwam Nederland met drie herbenoelingen op de derde plaats, na

Spanje en Denemarken en voor België, Duitsland en Portugal. 'More consensual coalitional arrangements in Belgium, the Netherlands, Denmark and Portugal have provided more possibilities of continuity of representation even when there is only one post to be filled', luidt de verklaring van MacMullan.⁴ Mansholt maakte van maar liefst vier Commissies deel uit (1958-1973), Frans Andriessen drie (1981-1993) en Hans van den Broek (1993-1999) en Kroes (2004-) van twee. Sassen was lid van de Euratomcommissie voordat hij, als gevolg van het Fusieverdrag, in 1967 eurocommissaris werd. Pierre Lardinois, Henk Vredeling en Frits Bolkestein hielden het bij één periode.

De continuïteit in het voorzitterschap van de Commissie was minder groot. De dertien Commissies in de periode 1958-2010 kenden elf verschillende voorzitters. De Duitser Walter Hallstein en Barroso presideerden twee Commissies, de Fransman Jacques Delors drie. Hallstein en Delors waren ongeveer tien jaar aan het bewind (zie tabel 1). Het lijkt geen toeval te zijn dat zij elk afkomstig waren uit een van de grote lidstaten. Dat een voorzitter uit een kleinere lidstaat tegenwoordig ook herbenoemd kan worden, heeft de Portugees Barroso laten zien. Overigens is in dit verband de marginale positie van Nederland opvallend. Van de zes staten die in 1957 de EEG oprichtten, is Nederland de enige die nooit een voorzitter van de Commissie voor de duur van een gehele zittingstermijn heeft geleverd. Terwijl een klein land als België met Jean Rey (1967-1970) een voorzitter had en Luxemburg met Gaston Thorn (1981-1985) en Jacques Santer (1995-1999) zelfs twee, bracht Nederland het niet verder dan een interimvoorzitterschap van Mansholt, dat nog geen jaar duurde (van 22 maart 1972 tot 6 januari 1973). Even leek het er in 1994 op dat premier Ruud Lubbers Commissievoorzitter zou worden, maar door onenigheid met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl liep dat op niets uit. In 1999 werd de naam van premier Wim Kok in verband met het voorzitterschap van de Commissie gebracht. Voorlopig moet Nederland het zonder een volwaardige Commissievoorzitter doen.

Portefeuilles

Met de toename van het aantal leden van de Commissie sinds 1958 werd ook het aantal portefeuilles uitgebreid: een Commissaris moet immers wat te doen hebben. Nieuwe portefeuilles die in de loop der jaren in het leven werden geroepen, waren onder meer Energie, Milieu, Institutionele Zaken, Consumentenbescherming, Visserij, Volksgezondheid, Telecommunicatie

Tabel 2. Aantal commissarissen per land in de Europese Commissie, 1958-2010

Land	Lid sinds	Aantal
België	1958	9
Duitsland	1958	14*
Frankrijk	1958	16*
Italië	1958	21*
Luxemburg	1958	11
Nederland	1958	8
Denemarken	1973	7
Ierland	1973	9
Verenigd Koninkrijk	1973	13*
Griekenland	1981	8
Portugal	1986	4
Spanje	1986	6*
Finland	1995	2
Oostenrijk	1995	3
Zweden	1995	3

* Tot 2004 twee leden in de Commissie.

N.B. De landen die in 2004 en 2007 lid werden, zijn buiten beschouwing gelaten.

en (recentelijk) Meertaligheid. Met name in de jaren zeventig en tachtig hadden commissarissen vaak een breed samengestelde portefeuille. Tegenwoordig hebben de 27 commissarissen ieder de verantwoordelijkheid voor een afzonderlijk beleidsterrein.

Het gewicht van de portefeuille kan overigens per periode verschillen. Na de totstandkoming van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek verloor de portefeuille Landbouw geleidelijk aan belang, omdat het beleid zich meer op de uitvoering ging richten. De post Mededinging is voor de buitenwereld erg zichtbaar, omdat soms forse financiële maatregelen worden genomen tegen bedrijven die concurrentieregels overtreden. Het gaat daarbij echter eveneens vooral om de uitvoering van bestaande regels. De portefeuille Justitie, Vrijheid en Veiligheid heeft daarentegen vanwege de problemen met de sterk toegenomen immigratie aan gewicht gewonnen. Door de kre-

dietercrisis is het belang van de post Economische en Monetaire Zaken de afgelopen periode groter geworden. Bij beide laatstgenoemde portefeuilles is een grotere Europese rol te verwachten.

Naast het voorzitterschap zijn traditioneel de portefeuilles Landbouw, Interne Markt, Mededinging, Externe Betrekkingen en Handel belangrijk. De landbouwportefeuille was liefst eenentwintig jaar in Nederlandse 'handen' (Mansholt, Lardinois en Andriessen). De post werd ook bekleed door Denen (dertien jaar), een Oostenrijker (tien jaar), een Ier, een Luxemburger en één jaar door een Italiaan. In de Commissie-Barroso II zou een Roemeen de post vervullen. Interne Markt was vijf jaar de portefeuille van een Nederlander (Bolkestein); Italianen beheerden veertien jaar dit beleidsterrein en Duitsers dertien jaar. In de Commissie-Barroso II is deze post voor het eerst naar een Fransman gegaan. De portefeuille Mededinging werd behalve door drie Nederlanders (Sassen, Andriessen en Kroes) beheerd door een Duitser, twee Luxemburgers, een Ier, een Italiaan en (zes jaar) door een Belg. Vanaf 2010 heeft een Spanjaard deze portefeuille. Tien jaar bezat een Nederlandse commissaris de portefeuille Externe Betrekkingen: Andriessen vier jaar en Van den Broek zes jaar. Daarnaast was een Belgische commissaris hiervoor dertien jaar en een Duitse elf jaar verantwoordelijk. De Britten zijn met Catharine Ashton (Hoge Vertegenwoordiger voor het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid) toe aan de vierde functionaris die is belast met buitenlands beleid. Behalve in de periode 1977-1981, waarin Vredeling was belast met Sociale Zaken en Werkgelegenheid, heeft Nederland sinds 1958 derhalve steeds relatief belangrijke posten bekleed. Over de zwaarte van de post Digitale Agenda, die Kroes in Barroso II gaat bekleden, is discussie mogelijk.

Sekse

Onder de 155 eurocommissarissen bevonden zich tot de herfst van 2009 vijftientig vrouwen. Het duurde tot de tweede Commissie-Delors in 1989, ruim dertig jaar nadat de Commissie van start was gegaan, dat de eerste vrouwelijke leden toetraden: de Griekse Vassa Papatandreou en de Française Christiane Scrivener. Overigens maakten van de Hoge Autoriteit van de EGKS en de Euratomcommissie evenmin vrouwen deel uit. Het aandeel vrouwen steeg van 12,5 procent in de tweede Commissie-Delors tot 25 procent in de Commissie-Santer en de Commissie-Prodi. Van de eerste Commissie-Barroso was ruim 30 procent van de eurocommissarissen vrouw.

Tabel 3. Portefeuilles Nederlandse commissarissen, 1958-2010

Naam	Portefeuille	Periode
Mansholt	Landbouw	1958-1973
Sassen	Mededinging	1967-1970
Lardinois	Landbouw	1973-1977
Vredeling	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	1977-1981
Andriessen	Mededinging en Relaties met het Parlement	1981-1985
Andriessen	Land- en Bosbouw (en tot 1 januari 1986 tevens Visserij)	1985-1989
Andriessen	Externe Betrekkingen, Handelspolitiek en Samenwerking met andere Europese landen	1989-1993
Van den Broek	Externe Betrekkingen, Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid en Uitbreiding	1993-1995
Van den Broek	Externe Betrekkingen met Midden- en Oost-Europa, de voormalige Sovjet-Unie, Turkije, Cyprus, Malta en andere Europese landen, Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid, Mensenrechten en Externe Diplomatieke Missies, alsmede Uitbreiding	1995-1999
Bolkestein	Interne Markt en Belastingen	1999-2004
Kroes	Mededinging	2004-2010
Kroes	Digitale Agenda	2010-

Sinds het tussentijds toetreden van vrouwelijke leden uit Cyprus en het Verenigd Koninkrijk in 2008 waren dat zelfs enige tijd tien van de in totaal 27 leden. In de Commissie-Barroso II zitten negen vrouwen (33 procent). Hiertoe behoort ook Kroes. Zij is tot nu toe het enige Nederlandse vrouwelijke lid.

Landen die al geruime tijd lidstaat zijn, zoals België en Portugal, hebben nooit een vrouwelijke eurocommissaris benoemd. Voor Luxemburg werd in 1999 Reding de eerste vrouw in de Commissie. Zij zette haar lidmaatschap in 2004 en 2010 voort. Namens Italië zat één periode een vrouw, Emma Bonino, in de Commissie (1995-1999). Het Verenigd Koninkrijk kreeg tussentijds in 2008 met Ashton het eerste vrouwelijk lid. Zweden, dat sinds 1995 in de Europese Commissie is vertegenwoordigd, heeft tot nu toe uit-

sluitend vrouwen benoemd. Dat is ook weer het geval in de Commissie-Barroso II. Denemarken is in die commissie toe aan zijn derde vrouwelijke lid (van de in totaal zeven Deense commissarissen).

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de leden van de Commissies lag bij hun aantreden tussen de 49,2 jaar (Commissie-Ortoli) en 56,6 (Commissie-Delors I) (zie tabel 4). De oudste leden waren de Italiaan Pietro Malvestiti (in 1958) en de Brit lord Cockfield (in 1985), die beiden op het moment van de installatie van hun respectieve Commissie 68 jaar waren. In totaal waren er 28 leden ouder dan zestig jaar. Het jongste lid was de Spanjaard Manuel Marín, die bij zijn aantreden in 1986 slechts 35 jaar was. Nog twee andere leden, Jean-François Deniau en Peter Sutherland, waren jonger dan veertig jaar.

Tabel 4. Gemiddelde leeftijden Commissies en Nederlandse leden (bij aantreden), 1958-2010

Commissie	Gemiddelde leeftijd		Nederlands lid
	Commissie als geheel	Nederlands lid	
Hallstein I	54,4	49	Mansholt
Hallstein II	54,4	53	Mansholt
Rey	55,3	59	Mansholt
		56	Sassen
Malfatti/Mansholt	50,3	62	Mansholt
Ortoli	49,2	48	Lardinois
Jenkins	50,8	52	Vredeling
Thorn	53,3	51	Andriessen
Delors I	56,6	55	Andriessen
Delors II	50,8	59	Andriessen
Delors III	49,4	56	Van den Broek
Santer	53,7	58	Van den Broek
Prodi	52,3	66	Bolkestein
Barroso I	53,6	63	Kroes
Barroso II	52,3	67	Kroes
Gemiddeld	51,9	56,9	

Van de Nederlandse leden was Mansholt bij zijn debuut (in 1958) de jongste met 49 jaar. Kroes en Bolkestein behoorden met respectievelijk 63 en 66 jaar tot de oudere leden van de Europese Commissie. Gemiddeld was het Nederlandse lid bij zijn of haar aantreden 56,9 jaar oud, wat aanmerkelijk hoger is dan het gemiddelde van alle Commissieleden: 51,9 jaar. Hieruit valt af te leiden dat sterker dan in andere lidstaten de Nederlandse eurocommissarissen in de slotfase van hun loopbaan naar Brussel afreizen.

Opleiding

Van de 155 eurocommissarissen had 83 procent een universitaire studie voltooid. Slechts dertien leden hadden een academische noch een hogere beroepsopleiding afgerond; zij hadden veelal een journalistieke achtergrond. In de Commissie-Barroso I had alleen de Zweedse Margot Wallström geen academische titel. In de Commissie-Barroso II geldt dit voor de Italiaan Antonio Tajani en de Deense Connie Hedegaard. Van de academici had veertig procent rechten gestudeerd en een kwart economie. Enkele commissarissen volgden beide studies; veel Franse en Britse commissarissen hadden gestudeerd aan instituten die specifiek opleiden voor een politiek-ambtelijke loopbaan. Opvallend is dat onder de commissarissen uit de jonge Midden- en Oost-Europese lidstaten relatief veel beta-wetenschappers zijn.

Zeven van de acht Nederlandse eurocommissarissen waren academisch geschoold. Dat is gemiddeld iets hoger in vergelijking met de overige Commissieleden. Alleen Mansholt volgde een studie op HBO-niveau: tropische landbouw aan de Hogeschool in Deventer. Sassen, Andriessen, Van den Broek en Bolkestein studeerden rechten. Kroes voltooide in Rotterdam een studie economie. Lardinois en Vredeling werden opgeleid tot landbouwkundig ingenieur in Wageningen.

Loopbaan

Van de 155 leden van de Europese Commissie waren er 92 actief geweest als minister en nog eens vijftien als staatssecretaris of onderminister. Dit betekent dat ruim 68 procent ervaring had opgedaan in de nationale regeringspolitiek. Alle acht Nederlandse eurocommissarissen waren eerder minister geweest. Geen ander land had zo'n hoge score. Van de zeven Deense eurocommissarissen waren er bijvoorbeeld zes minister geweest; van de

Het Berlaymontgebouw in Brussel, waar de Europese Commissie sinds 1967 haar zetel heeft (Foto: ANP-Photo)

negen Belgen waren dat er zeven. Italië telde onder zijn 21 eurocommissarissen slechts acht oud-ministers, Duitsland onder zijn veertien commissarissen slechts vier (van wie bovendien drie 'slechts' minister waren in deelstaatregeringen). Vijf leden van de Europese Commissie – onder wie vier voorzitters – waren eerder premier van hun land geweest.

Niet bij alle Nederlandse eurocommissarissen sloot het Commissielidmaatschap in tijd direct aan op het ministerschap. Mansholt, Lardinois, Vredeling en Van den Broek verruilden hun ministerspost voor een zetel in de Europese Commissie. Andriessen werd een klein jaar na zijn voortijdige vertrek als minister van Financiën in februari 1980 tot lid van de Europese Commissie benoemd. Tussen de benoeming van Sassen en diens ministerschap zat negen jaar, Bolkestein werd tien jaar nadat hij als minister aftrad benoemd in Brussel, Kroes na vijftien jaar. Beide laatstgenoemden waren ook staatssecretaris geweest, evenals Van den Broek (voor Europese Zaken).

Liefst 112 leden van de Europese Commissie hadden parlementaire ervaring in eigen land (van wie enkele Duitse leden uitsluitend in parlementen van bondsstaten).⁵ Onder hen zijn er velen die na elkaar of zelfs tegelijk lid van het kabinet en van het parlement waren, zoals de Britse en Duitse commissarissen. Lardinois, Vredeling, Andriessen, Van den Broek, Bolkestein, Kroes en – voor twee jaren – Sassen waren Tweede Kamerlid geweest; Sassen en Andriessen waren ook Eerste Kamerlid. Voor Lardinois en Vredeling gold dat zij niet alleen ervaring in het nationale parlement maar ook in Europees verband hadden opgedaan, als lid van het (toen nog niet rechtstreeks gekozen) Europees Parlement. Sassen had zitting gehad in de parlementaire vergadering van de EGKS. De meeste eurocommissarissen hadden vóór hun betrekking in Brussel doorgaans geen directe band met Europa gehad, maar door hun werkzaamheden als staatssecretaris of minister hadden zij zich vrijwel allemaal wel met Europese aangelegenheden bemoeid. Dit gold in sterke mate voor de landbouwministers Mansholt en Lardinois, voor minister van Financiën Andriessen – die nauw betrokken was bij de komst van het Europees Monetair Stelsel – en voor Van den Broek als minister van Buitenlandse Zaken. Kroes had in haar periode als staatssecretaris voor internationale vervoersaangelegenheden ook al veel met Europa te maken gehad.

Behalve uit de politiek waren leden van de Europese Commissie vooral afkomstig uit de diplomatieke wereld of uit de ambtenarij. Met name de recente nieuwe lidstaten vaardigden aanvankelijk personen af naar Brussel die eerder namens hun land hadden (mee)onderhandeld over toetreding. Ook (oud-)hoogleraren traden met enige regelmaat toe tot de Commissie. Tien van hen waren uitsluitend hoogleraar, vijf anderen combineerden hun wetenschappelijke werk met bijvoorbeeld het lidmaatschap van een parlement. Bekende (oud-)hoogleraren in de Europese Commissie waren Hallstein, Raymond Barre, Ralf Dahrendorf en Delors. In de Commissie-Barroso II zit de Hongaarse wetenschapper en lid van de Raad van Bestuur van de Oost-Europabank, László Andor. Elf leden kwamen van buiten de politiek-ambtelijke of wetenschappelijke wereld, zoals de Duitse oud-vakbondsbestuurders Haferkamp (Commissielid in de periode 1967-1985) en Monika Wulf-Mathes (1995-1999), de Franse werkgeversvoorman Robert Lemaignen (1958-1962) en om de Ierse procureur-generaal Peter Sutherland (1985-1989).

Politieke kleur

Van de 155 leden van de Europese Commissie waren er 58 (37,4 procent) christendemocraten of centrumrechts georiënteerd (inclusief Britse Conservatieven en Franse gaullisten), 49 sociaaldemocraten (31,6 procent), en 32 liberalen (20,6 procent).⁶ Daarnaast waren er veertien partijlozen, één (Italiaanse) communist en één lid van een groene partij. Deze verdeling naar politieke kleur vinden we grosso modo eveneens terug bij de Commissieleden per afzonderlijke lidstaat. Van de veertien Duitse commissarissen waren er bijvoorbeeld zes van christendemocratische huize, vier sociaaldemocratisch en drie liberaal. Onder de Britse commissarissen waren acht Labourleden en vijf Conservatieven, van de acht Grieken waren er vijf lid van de sociaaldemocratische PASOK en drie van het centrumrechtse Nieuwe Democratie. Spanje had drie sociaaldemocratische en drie centrumrechtse commissarissen. Alleen in het geval van België was er sprake van een enigszins afwijkend beeld. Dit land had met Coppé slechts één christendemocratische commissaris (1967-1973) en vier liberalen (onder wie de in juli 2009 benoemde Karel De Gucht), drie sociaaldemocraten en één partijloze.

Bij de afzonderlijke commissies waren er soms afwijkingen van het patroon zichtbaar. Van de Commissie-Jenkins maakten bijvoorbeeld acht sociaaldemocraten deel uit (op een totaal van dertien leden) en in de Commissie-Prodi zaten tien sociaaldemocraten, vijf centrumrechtse en christendemocratische commissarissen, twee liberalen, twee partijlozen en één lid van de Groenen. De Commissies onder voorzitterschap van Hallstein en Delors kwamen wat de politieke kleur betreft wel overeen met het gehele beeld. Van de Commissie-Barroso I waren tien leden centrumrechts dan wel christendemocratisch, negen liberaal, zes sociaaldemocraten en twee partijloos. De Commissie-Barroso II is overwegend centrumrechts (elf van zeventwintig) en liberaal (negen leden). De nieuwe commissie telt slechts vijf sociaaldemocraten; de resterende twee leden zijn partijloos.

De samenstelling van het Nederlandse contingent in de Europese Commissie wijkt licht af van het algemene patroon. Van de acht Nederlandse leden waren er vier christendemocraten (alle vier waren bovendien katholiek), twee sociaaldemocraten en twee liberaal. In totaal werd het lidmaatschap van de Europese Commissie vijfentwintig jaar door een christendemocraten vervuld, zestien jaar door een PVDA'er en tien jaar (sinds 1999) door een VVD'er. Overigens kwam de Nederlandse commissaris vrijwel altijd uit de grootste regeringspartij. Mansholt, Van den Broek en Kroes werden in 1962 en 1967 respectievelijk in 1995 en 2009 als lid van een oppositiepartij

(her)benoemd. Niet altijd kwam het Commissielid uit de grootste fractie in het Nederlandse parlement. Dit gold bijvoorbeeld voor Lardinois in 1973 (de KVP was de tweede partij), Bolkestein in 1999 (de VVD was de tweede partij) en Kroes in 2004 (de VVD was de derde partij).

Slot

Het aan het begin van dit slothoofdstuk geschetste profiel van het Nederlandse lid van de Europese Commissie blijkt bij nadere beschouwing behoorlijk treffend te zijn. De eurocommissaris uit Nederland is in de regel een man, tussen de vijftig en zestig jaar, universitair opgeleid, met ruime politieke en ministerieel-bestuurlijke ervaring en vaak met (enige) kennis van de Europese politiek. Hierin verschilt hij weinig van de meeste van zijn buitenlandse collega's. Wel zijn de Nederlanders gemiddeld een paar jaar ouder dan hun collega's. Opvallend is verder dat namens Nederland uitsluitend oud-ministers lid van de Europese Commissie zijn geworden, daar waar andere landen soms ook ambtenaren, diplomaten of hoogleraren (en Duitsland enkele vakbondsbestuurders) benoemden. Voor de Nederlandse commissarissen was het lidmaatschap bovendien steeds de laatste politieke functie in hun loopbaan, terwijl commissarissen uit andere landen soms terugkeerden naar de nationale politiek. Op een belangrijk punt wijkt het huidige Nederlandse lid van de Europese Commissie af van het algemene profiel: de Nederlandse eurocommissaris is sinds 2004 een vrouw.

Noten

¹ Deze analyse is gebaseerd op gegevens uit het Biografisch Archief van het Parlementair Documentatie Centrum (PDC) van de Universiteit Leiden, en voorts op Andrew MacMullan, 'European Commissioners 1952-1995: National routes to a European elite', in: N. Nugent (red.), *At the heart of the Union. Studies of the European Commission* (Londen 1997) 27-49; en N. Harteveld, 'De Europese Commissie. Haar ontwikkeling en eurocommissarissen 1958-2009' (ongepubliceerde scriptie, Rijksuniversiteit Groningen 2009). In de analyse zijn ook al de kandidaten voor de Commissie-Barroso II verwerkt. Het Europees Parlement houdt in januari 2010 hoorzittingen met de kandidaten. De stemming over de nieuwe leden is voor 26 januari 2010 gepland. De definitieve samenstelling van de Commissie hangt af van de goedkeuring door het Europees Parlement en kan dus nog worden gewijzigd.

² Onder deze 155 waren er vier die tussentijds toetraden en een (korte) periode lid waren. Van de tien 'toegevoegde leden' uit de nieuwe lidstaten die van mei tot november 2004 van de Commissie-Prodi deel uitmaakten, werden er zeven later volwaardig lid van de eerste Commissie-Barroso. De resterende drie zijn niet in de analyse betrokken.

³ MacMullan, 'European Commissioners 1952-1995', 35.

⁴ *Ibidem*, 36.

⁵ *Ibidem*, 43.

⁶ Tot de liberalen rekenen we ook de Italiaanse commissaris Emma Bonino, die tot een links-liberale partij behoorde.